

**ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙОЇ
РОБОТИ СТУДЕНІВ
з дисципліни
«ПОЛІТИЧНА ЕТНОЛОГІЯ»
(для аспірантів)**

Київ - 2018

Підготовлено кандидатом історичних наук,
доцентом кафедри філософії та політології *Чирковою О.А.*

Затверджено на засіданні кафедри філософії та політології
(протокол № 8 від «22» березня 2018 р.)

Схвалено Вченою радою Навчально-наукового інституту міжнародних відносин та соціальних наук ПрАТ «ВНЗ «МАУП»» (Протокол № 8 від 29.03.2018 р.)

Чиркова О.А.

Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни «Політична етнологія» (для аспірантів). – К. : МАУП, 2018. – 24 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, зміст навчальної дисципліни «Політична етнологія», виклад методів, типів і форм звітності самостійної роботи студентів з дисципліни «Політична етнологія», а також контролю за нею, питання для самоконтролю, основні етапи оволодіння навчальною дисципліною, а також список літератури.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Політолого-етнологічні проблеми в контексті соціально-політичного знання сучасності: генезис та структура, причини та фактори актуалізації. Етноісторична та народонаселенська структура країн і суспільств сучасності. Міжсферне етнополітичне поле – лоно політичної етнології. Історіологія виникнення і конституції всесвітньої політолого-етнологічної теорії як загальногуманітарної пізнавальної цінності. Політолого-етнологічна теорія як галузь сучасної соціально-гуманітарної думки. Політолого-етнологічна думка в Україні з найдавніших часів до сьогодення. Етнометисизація народів та стадії їх соціально-цивілізаційного зростання: рід, плем'я, народність, нація. Типологічна та політико-творча характеристика титульного і меншинських народів-етносів багатонародної України. Етнополітична партія та етнополітична нація – головні репрезентанти меншинських народів-етносів у політичній сфері багатонародних країн і суспільств. Процеси соціально-політичної інтеграції та глобалізації у теоретико-методологічній призмі політичної етнології. Етносоціополітична картина світу на початку XXI ст.

Результати навчання: аспірант повинен

знати:

понятійно-термінологічну мову сучасного політолого-етнологічного дискурсу; ідейно-концептуальний простір політолого-етнологічної теорії; наукознавчий корпус політичної етнології; історію виникнення, становлення і розвитку всесвітньої та вітчизняної політолого-етнологічної думки; нові (висунуті політичною етнологією) методологічні принципи і способи пізнання та інтерпретації етносоціополітичних феноменів; основний закон політичної етнології як науки; ідейно-праксеологічну значущість системи теоретичних знань політичної етнології; політолого-етнологічні проблеми у державотворчих і політико-правових документах суверенної України рубежу XX і XXI ст.

ВМІТИ:

ідентифікувати генерально значимі політолого-етнологічні ідеї сучасності; аналізувати специфіку етнополітичної історії в контексті загальноісторичного процесу; аналізувати стадії політичної соціалізації меншинських народів-етносів; на основі отриманих знань прогнозувати вектори соціумтворчої політики держави всередині країни і на зовнішній арені; аналітично осмислювати політико-етнічний зміст соціально-політичних феноменів сучасності; оцінювати роль та значення етнополітичних партій як специфічного об'єкт-суб'єкту сучасної державної етнополітики; виявляти та оцінювати етнополітичні реалії сучасної України.

Метою організації самостійної роботи аспірантів є формування у майбутніх докторів філософії навичок самостійного здобуття знань у галузі електоральної теорії та самостійного компаративного аналізу політичних процесів демократизації сучасного суспільства та виборчих систем у різних країнах і за різних умов; така мета передбачає оволодіння вміннями та навичками формулювати зміст та мету власного дослідження, організовувати самоосвіту, вміння по-новому підходити до вирішення питань, оптимізувати пізнавальну і розумову активність, проявляти здатність до творчого та аналітичного мислення. Важливість принципу індивідуального пошуку знань пояснюється його сприянням розвитку допитливості, зацікавленості, орієнтуванням на дослідницьку роботу теоретичного або дослідного рівнів і зближенням самостійної роботи з науковим пошуком. Спираючись на даний принцип, викладач бере активну участь в організації самостійної роботи студентів, співвідносячи її з навчально-освітньою діяльністю в аудиторії.

Зміст самостійної роботи аспіранта над темами в межах дисципліни «Політична етнологія» визначається її навчальною програмою, методичними матеріалами, тематикою для написання контрольних та реферативних робіт. Забезпечується самостійна робота аспіранта працями, визначеними як першоджерела для обов'язкового опрацювання, системою навчально-методичних засобів (підручниками, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій викладача, практикумом тощо). Методичні матеріали передбачають можливість самоконтролю з боку аспіранта, його здатність до опрацювання як наукової, так і публіцистичної літератури.

Самостійна робота аспіранта над засвоєнням навчального матеріалу з дисципліни «Політична етнологія» може проводитися в бібліотеці МАУП, у Національній парламентській бібліотеці, в Центральній науковій бібліотеці імені В. І. Вернадського, а також у віртуальних бібліотеках мережі Інтернет. В останньому випадку опрацювання літератури, як переліченої в основному та додатковому списках рекомендованих джерел, що додається, так і такої, що знаходиться самостійно, потребує особливої уваги відповідно до норм і правил пошуку наукової інформації та методології демаркації наукового та ненаукового (псевдонаукового) знання. Засвоєння під час здійснення самостійної роботи найважливіших і найскладніших питань зі змісту навчальної дисципліни перевіряється у формі загальної дискусії та обговорень в аудиторії, зокрема під час проведення семінарських занять.

Самостійна робота студентів над темами в межах дисципліни «Політична етнологія» передбачає:

1. самостійне вивчення частини курсу шляхом конспектування лекцій, написання контрольних робіт, рефератів, повідомлень, виступів на семінарських заняттях;
2. роботу з першоджерелами наукового та публіцистичного характеру, підручниками та періодичною літературою;
3. позааудиторну роботу – участь в обговореннях важливих питань на студентських конференціях, олімпіадах, конкурсах тощо.

Самостійна робота аспірантів контролюється так само, як і навчальний матеріал, що опрацьовується під час навчальних занять.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
«ПОЛІТИЧНА ЕТНОЛОГІЯ»

	Назва теми
1	Тема 1. Політолого-етнологічні проблеми в контексті соціально-політичного знання сучасності: генезис та структура, причини та фактори актуалізації
2	Тема 2. Сфери і галузі суспільного життя людей та місце в їхньому контексті етноісторичної сфери
3	Тема 3. Історіологія виникнення і конституації всесвітньої політолого-етнологічної теорії як загальногуманітарної пізнавальної цінності
4	Тема 4. Етнометисизація народів та стадії їх соціально-цивілізаційного зростання: рід, плем'я, народність, нація. До етногенезу сучасного українства
5	Тема 5. Етнополітична партія та етнополітична нація — головні репрезентанти меншинських народів-етносів у політичній сфері багатонародних країн і суспільств
6	Тема 6. Політична етнологія як наука, що базується на потенціалі політолого-етнологічної теорії: концептуальний арсенал, об'єкт-предметна локалізація в колі соціально-політичних наук сучасності
7	Тема 7. Політолого-етнологічні акцентуації, медитації та рекомендації сфери державної етнополітики в сучасній Україні'
8	Тема 8. Процеси соціально-політичної інтеграції та глобалізації у теоретико-методологічній призмі етнології
9	Тема 9. Етносоціополітична картина світу на початку XXI століття

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ

до вивчення дисципліни

“ПОЛІТИЧНА ЕТНОЛОГІЯ”

Тема 1. Співвідношення “генерально значущих понять, що пояснюють місце людини у Всесвіті” (**А. Шопенгауер**): історичне, соціальне, буття/небуття, індивід, спільнота, сім’я, колектив, група. Соціальне як конкретно-історичне. Політичне як підсфера соціального. Змісто- сенс понять “суспільствознавство”, “соціологічна теорія”, “знання про людину і політику”, “політика”, “політична наука”. Політолого-етнологічні проблеми — серцевина соціально-політичного знання.

Тема 2. Основні сфери і галузі суспільної життєдіяльності людини: логіка “сусідського” розташування політичної та етноісторичної сфер. Площина “предметного поля науки політичної етнології” — автентичне “місце народження” основних політолого- етнологічних проблем сучасності. Гносеологічна та праксеологічна структури політолого-етнологічних проблем у середньотиповому суспільстві взаємопов’язаного світу. Специфіка “буття” політолого- етнологічних проблем у трьох групах країн сучасності — слаборозви-нених, середньорозвинених і високорозвинених.

Тема 3. Співвідношення понять “ідея”, “теорія”, “концепція”, “доктрина”, “наука” і “наукова дисципліна”. **Гегель** про “обов’язковість наявності душі у будь-якого ідеального об’єкта у Всесвіті”. Душа “теорії” — ідея; душа “науки” — концепція; душа “наукової дисципліни” — предмет вивчення. Дуалітет сутностей: “історія виникнення і буття (якоїсь ідеї, концепції, науки і т. ін.)” та “історіологія тлумачення (якоїсь ідеї, концепції, науки і т. ін.)”. Конституювання будь-якої ідеально-динамічної сутності — послідовне проходження чотирьох історіологічних стадій: виникнення, становлення цілісністю, розвиток на власних засадах, перехід в інший стан. Історіологія конституювання політолого-етнологічної теорії, в лоні якої стала цілістю наука політичної етнології.

Тема 4. Дуалітет “народ-населення” — “народ-етнос” як фізичний базис еволюції людства. Народ-населення — об’єкт уваги політичної соціології, народ-етнос — об’єкт уваги політичної етнології. Теореги- ко-етнологічні засади політичної етнології як науки і навчальної дисципліни. Стадії соціально-цивілізаційної зрілості народів-етносів планети: рід, плем’я, народність, нація. **Л. Морган** та **Е. Б. Тейлор** про співвідношення культури і цивілізованості у процесі соціалізації народів-етносів і народів-населень. **Б. Малиновський** та **І. М. Варзар** про логіку етнометисизації людей і цілих народів.

Тема 5. Співвідношення етноісторичної нації (як вищої стадії зрілості будь-якого народу-етносу) та політичної нації (як свідомо політично активної меншості народу-населення будь-якої країни). Політично активні та свідомо цілеспрямовані верстви і групи всередині етнонаселень розвиненого народу-етносу — це і є ерзац етно- політичної нації. В слабо- і середньорозвинених країнах етнополі- тична нація існує у вигляді лідерських груп — представників розвинених меншинських народів-етносів. Всеукраїнова політична нація як синтез високорозвинених і свідомо активних кадрових верств основних політичних партій цієї країни. “Партологічний квадрат” як детерміністська умова достойницького буття автентичної партії, у тому числі й етнополітичної партії: 1) своя соціальна база; 2) своя політична платформа; 3) своя політична програма; 4) своя політична ідеологія.

Тема 6. Співвідношення теоретичної науки і наукової навчальної дисципліни. Місце політології, етнології та політичної етнології у колах сучасних наук — соціогуманітарних та соціально-політичних (див. рис. 4). Спільне і відмінне між ними сконцентроване у контексті “саєнтологічного квадрата”. Його зміст — “обов’язкові парні атрибути для будь-якої науки, особливо ж для науки про людину і суспільство” (**І. М. Варзар**): 1) об’єкт уваги і предмет аналізу; 2) метод і методологія; 3) закон і закономірності; 4) понятійний апарат і термінологічна мова. Специфіка аплікації “саєнтологічного квадрата” до теоретичних наук та до науково-навчальних дисциплін — зокрема й до казусу політичної етнології.

Тема 7. Політична держава як сукупність організаційно-управлінських, адміністративно-територіальних і політико-правових інститутів, що урядовують справами суспільства. Найголовніший та найефективніший інструмент у руках уряду будь-якої країни — низка областей державної політики. Кожна область державної політики теоретично засадовується відповідною ідейною концепцією, яка, у свою чергу, базується на об’єкт-предметному полі якоїсь соціогумані- тарної науки. В багатонародній країні “найгарячішою”, як правило, є область державної етнічної політики. Політична етнологія правомочна та й об’єктивно спроможна базувати і теоретично засадувати етно- політику у будь-якій багатонародній країні.

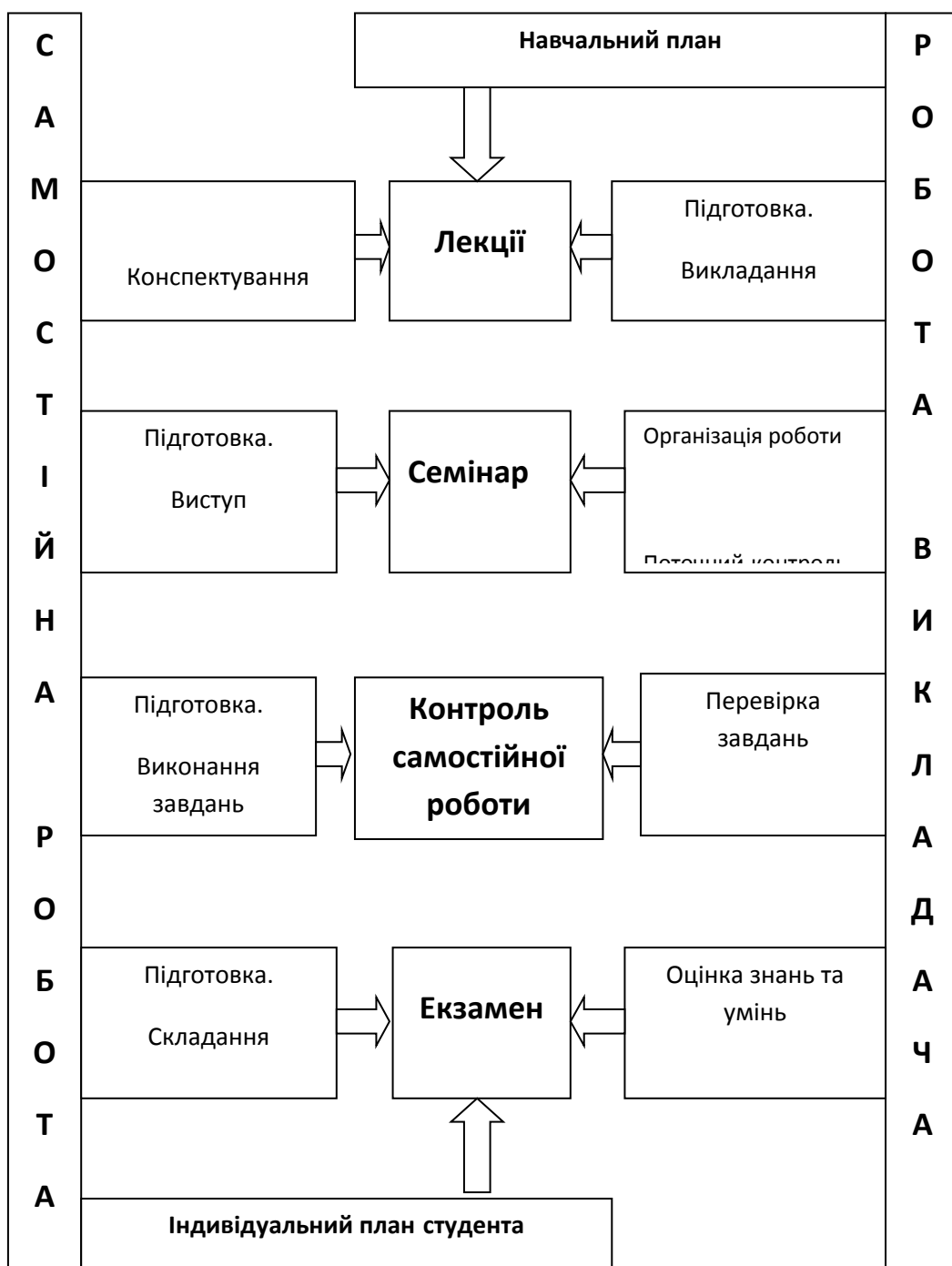
Теми 8 та 9. З останньої третини ХХ ст. розпочався незворотний глобальний процес інтеграційного єднання різносенсових світових суб’єктів (народів-населень, народів-етносів, країн, політико-держав- них союзів, георегіональних об’єднань тощо) у взаємозалежне людство. Духовно-культурні, економіко-екологічні, інфраструктурні та етносоціополітичні фактори й аспекти глобальної інтеграції людства. Дезінтеграція людства як протилежно сенсовий процес — теж реальність. Щойно (початок 2009 р.) ООН оприлюднила статистику: на планеті живе 4 000 народів-етносів, які розмовляють 6 700 мовами і є етногромадянським масивом 197 країн. Але ця

картина не є статичною, і деякі регіони багатонародних країн потрясають дезінтеграційні явища — в багатьох куточках планети з'являються самопроголошені “республіки”, “країни”, “анклави”, “вільні зони”, “портофранко” тощо. Політична етнологія — одна з тих динамічних і методологічно багатих соціально-політичних наук, яка об'єктивно в змозі і пояснювати, і прогнозувати етнополітичні інтеграційно-дезінтеграційні факти, явища, події.

ОСНОВНІ ЕТАПИ ОВОЛОДІННЯ НАВЧАЛЬНОЮ ДИСЦИПЛІНОЮ

ЛЕКЦІЯ	Дає наукові основи знань, знайомить з важливими теоретичними та фактичними матеріалами, виділяє головні проблеми та питання щодо тематичного змісту курсу.
СЕМІНАР	Розширює, поглиблює, закріплює знання. Дає навички самостійної наукової роботи. Активізує мислення, формує ораторські навички. Сприяє перетворенню знань у переконання.
КОНСУЛЬТАЦІЯ	Допомагає з'ясувати незрозумілі питання, міцно засвоїти найбільш складні теоретичні положення, якомога краще підготуватися до занять та заліку.
САМОСТІЙНА РОБОТА	Підвищує загальноосвітній та культурний рівень особистості. Формує навички роботи з науковими джерелами. Розвиває творче мислення. Сприяє плідному вивченню навчальної дисципліни.
НАУКОВИЙ ГУРТОК	Формує навички науково-дослідної роботи. Поглиблює знання та вчить використовувати їх у практичній діяльності. Пробуджує інтерес до вивчення та збереження духовних цінностей національної культури.
	Створює наочне уявлення про конкретні історико-

ЕКСКУРСІЯ	культурні та духовні цінності, діяльність видатних діячів у сфері релігії та культури. Сприяє встановленню зв'язку між теоретичними знаннями та життям.
ЕКЗАМЕН	Контролює рівень знань студента. Стимулює навчальний процес. Сприяє повторенню, уточненню та закріпленню знань. Розвиває вміння правильно формулювати думки та грамотно їх висловлювати.

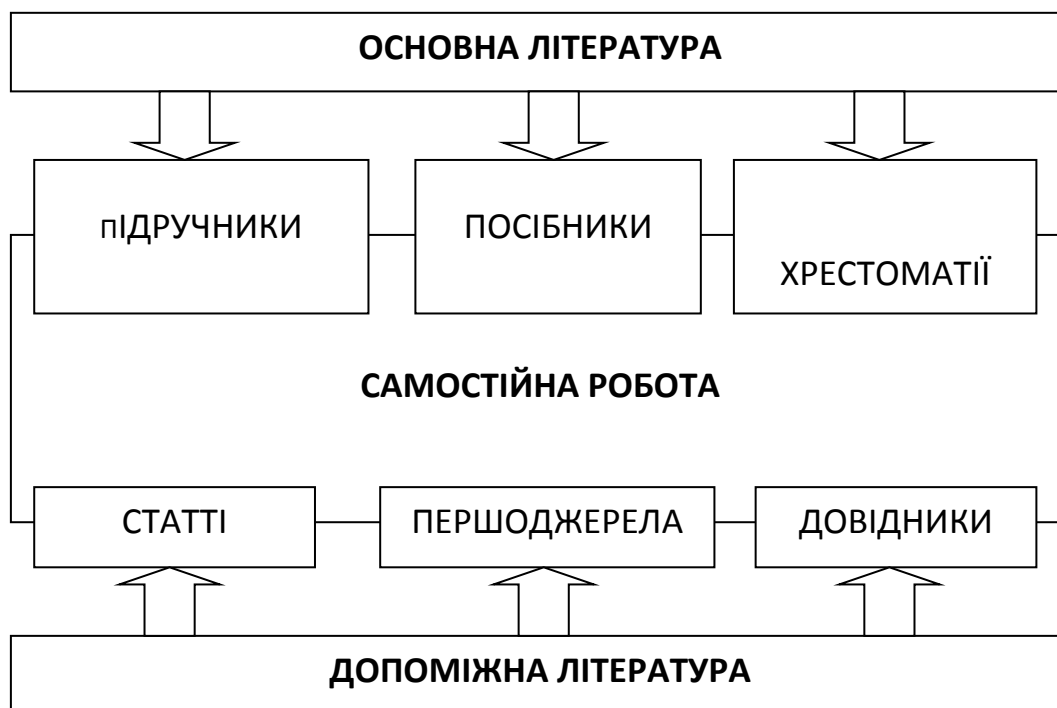

ФОРМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Першою формою самостійної роботи є знайомство з рекомендованою літературою, яке забезпечить плідну подальшу працю на семінарах, значно поліпшить засвоєння лекційного матеріалу. Без такої підготовки важко показати хороший результат під час виконання тестів, написання контрольної роботи, ІНДЗ, виступу з доповіддю і, врешті, складання заліку.

Вивчення літератури пов'язано з конспектуванням – дійовим засобом активізації пізнавальної діяльності. Конспект – це короткий письмовий виклад змісту навчальної літератури. Він має включати основні теоретичні положення та факти. Щоб правильно законспектувати будь-яке джерело, необхідно його уважно прочитати, зрозуміти суть викладеного. Потім скласти план: вичленувати основні питання, перерахувати їх у логічній послідовності й сформулювати головні положення та ідеї у вигляді тез, доповнюючи їх фактами, цитатами, яскравими прикладами. Потрібно також зробити висновки з прочитаного.

Література для вивчення навчального курсу поділяється умовно на основну (навчальну) та додаткову (спеціальну). Основна література (підручники, посібники, хрестоматії) є обов'язковою для вивчення. Однак, слід мати на увазі, що для більш глибокого вивчення курсу національнознавство необхідно звертатися ще й до спеціальної літератури з кожної окремої теми, читати офіційні документи, які найбільш точно характеризують ту чи іншу сферу діяльності національної безпеки.

Другою формою є підготовка до семінарських занять. Це вивчення й осмислення окремих питань, виконання творчих завдань з тієї чи іншої теми курсу. Самостійна робота при підготовці до семінарських занять поділяється на такі етапи:

1. Організаційно-методична робота в бібліотеці.
2. Опанування підручників, навчальних посібників, монографій, статей, першоджерел, конспектів лекцій.
3. Конспектування вказаної літератури відповідно до плану даної теми.
4. Написання навчальних нотаток та доповідей.
5. Виступи на семінарах та наукових конференціях.
6. Відповіді на контрольні, тестові запитання.

Як свідчить педагогічний досвід, семінарське заняття тільки тоді має результат, коли кожен його учасник заздалегідь ретельно до нього готується. Для цього необхідно не тільки ознайомитися з рекомендованою літературою до даної теми, але й законспектувати її згідно з планом семінарського заняття, продумати додаткові питання, звернути увагу на нові терміни, поняття, власні

імена, назви тощо. Далі слід продумати логічний план виступу з кожного питання та зробити відповідні конкретні висновки.

Ефективність проведення семінару визначається рівнем самостійної підготовки студентів. Мета семінарського заняття полягає в тому, щоб навчитися самостійно опанувати різноманітні інформаційні джерела, робити порівняльний аналіз певних концепцій, точок зору тощо, виконувати тематичні завдання, а також набувати практичні навички спілкування, вміння змістовно, зрозуміло для інших висловлювати свою думку, захищати власну позицію за рахунок переконливих аргументів. На семінарському занятті Ви вчитесь публічно виступати, логічно, переконливо доводити певну точку зору, робити умотивовані висновки, пов'язувати історичний і теоретичний матеріал навчального курсу із сучасним соціокультурним і власним життям.

На занятті кожен має змогу, обравши для себе певну форму, виявити свою творчу активність: зробити доповідь, доповнення, критичні зауваження та уточнення, дати рецензію на чийсь виступ, а також поставити цікаві проблемні запитання до викладача й інших студентів. Ініціювати або взяти участь у дискусії, полеміці тощо.

Кожне питання теми семінару слід конспектувати, виділяючи та підкреслюючи при цьому головні теоретичні положення, факти, події, імена тощо, необхідно також зробити чіткі висновки. При конспектуванні велике значення має вміння працювати з навчальною, науковою, оригінальною, науково-популярною, художньою та публіцистичною літературою. Перш ніж що-небудь записувати в зошит, слід уважно прочитати текст, визначити головне і другорядне в обраній темі, потім занотувати найголовніше, не забуваючи при цьому зафіксувати назву джерела, з якими працюєте. Для виступу на семінарі варто продумати якими прикладами необхідно проілюструвати свою доповідь і внести в конспект потрібні назви. Конспект повинен бути наслідком власної творчої праці, а не механічним переписуванням абзаців чи сторінок будь-якої книжки.

Для поліпшення підготовки до семінарських занять, у плани семінарів включено списки рекомендованої літератури. Втім, це не означає, що можуть використовуватися лише наведені джерела. Важливо вчитися самостійний вести пошук і відбір необхідної інформації (у бібліотеках за допомогою каталогів, в тому числі й електронних). При підготовці до семінарського заняття творче ставлення до роботи має велике значення на всіх етапах.

Третьою формою самостійної роботи є виконання запропонованих завдань для самостійного опрацювання. Така форма сприяє поглибленому вивченню тих тем навчального курсу, які за тематичним планом розглядаються оглядово.

Виконання таких навчальних завдань допомагає розвитку інтелектуальної культури, розширенню кругозору, формує необхідні культурні вміння та навички, посилює творчий потенціал. Навчальні завдання є ефективним засобом перевірки знань при поточному та підсумковому контролі самостійної роботи.

На запропоновані навчальні завдання потрібно дати зрозумілі письмові відповіді, на основі набутих знань. Виконуючи навчальне завдання, слід працювати вдумливо, розкривати сутність питання. Теоретичні, історико-культурологічні, психологічні характеристики щодо різних аспектів релігії необхідно викладати з певною послідовністю, залишаючись в межах теми. Важливо, щоб у процесі виконання навчального завдання у Вас склалося чітке уявлення про особливості тієї чи іншої релігійної системи, яка аналізується, а також, щоб Ви могли продемонструвати належний рівень опанування навчальним матеріалом.

Четвертою формою самостійної роботи є виконання індивідуального навчально-дослідного завдання (ІНДЗ), розрахованого на поглиблене опрацювання однієї з запропонованих тем й на удосконалення вмінь та навичок самостійної наукової пошукової діяльності.

Необхідно уважно ознайомитися з темами ІНДЗ, обрати одну з них і підготувати реферативну роботу або наукову статтю, виступ на конференції тощо.

П'ятою формою самостійної роботи є підготовка до заліку. Ця форма тісно пов'язана з попередніми. Підготовка до заліку буде ефективною за умови, що протягом усього періоду, визначеного навчальним планом, навчальний матеріал систематично вивчався, конспектувалася рекомендована література, здійснювалася підготовка до семінарських занять, були змістовними виступи та відповіді, результативним – виконання контрольних робіт, тестів, написання нотаток, ІНДЗ. Залік – підсумкова перевірка та оцінка знань студентів. Враховуються. Залік проходить у вигляді відповідей студента на запитання викладача в усній чи письмовій формі. Знання студента оцінюються за шкалою ECTS. Самостійна підготовка до заліку – це насамперед повторення та закріплення вже вивченого матеріалу за допомогою спеціальних контрольних питань. Самостійна підготовка до заліку сприяє твердому засвоєнню та запам'ятовуванню загальної картини розвитку релігії.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ СМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Співвідношення сфер суспільної життєдіяльності людини і розташування в їхньому контексті етноісторичної сфери.
2. Пізнавальний об'єкт уваги сучасної політолого-етнологічної теорії.
3. Концептуальне поле політолого-етнологічної теорії в контексті сучасного соціально-політичного знання.
4. Основні історіологічні стадії конституції всесвітньої та вітчизняної політолого-етнологічної думки.
5. Концептуальний зміст політолого-етнологічних поглядів античних вчених-конфуціанців, Платона, Аристотеля, Плінія, Сенеки, Марка Аврелія та ін.
6. Концептуальний зміст політолого-етнологічних поглядів західноєвропейських середньовічних вчених — А. Блаженного, Ф. Аквінського, М. Падуанського, Н. Кузанського та ін.
7. Концептуальний зміст політолого-етнологічних поглядів ренесансних вчених — Н. Макіавеллі, Г. Гроція, Т. Мора, Е. Роттердамського, Т. Кампанелли та ін.
8. Концептуальний зміст політолого-етнологічних поглядів ренесансних

- вчених України — Іларіона Київського, В. Мономаха, С. Оріховського, П. Мовіле, Ф. Прокоповича та ін.
9. Концептуальний зміст політолого-етнологічних поглядів ренесансних вчених Росії та російської периферії — М. Грека, І. Пересвітлова, А. Курбського, Івана Грозного, Ш. Руставелі, Авіценни, Ф. Скорини та ін.
 10. Концептуальний зміст політолого-етнологічних поглядів вчених епохи Просвітництва — Д. Кантемира, Дж. Віко, Ж.-Ж. Руссо, Ш. Монтеск'є, Д. Дідро, Б. Франклін, О. Радищев, О. Герцен, А. Міцкевич, В. Белінський, М. Салтиков-ГЦедрін, М. Ф. Ахундов та ін.
 11. Концептуальний зміст політолого-етнологічних поглядів українських просвітителів — Г. Сковороди, І. Котляревського, М. Гоголя, Т. Шевченка, “кирило-мефодіївців”, І. Франка, П. Чубинського, М. Драгоманова та ін.
 12. Концептуальний зміст політолого-етнологічних поглядів відомих учених і політичних діячів ХХ ст. — К. Реннера, О. Бауера, У. Самнера, А. Радкліффа-Брауна, Б. Малиновського, А. Гелена, Т. Масарика, Дж. К. Гелбрейта, А. Дж. Тойнбі, З. Бжезінського та ін.
 13. Концептуальний зміст політолого-етнологічних поглядів видатних учених і політичних діячів України ХХ ст. — М. Грушевського, М. Туган-Барановського, В. Вернадського, М. Хвильового, П. Толочка, В. Наулка, І. Кураса, Ю. Римаренка, М. Шульги та ін.
 14. Політолого-етнологічний сенс співвідношення понять “народ-населення в політиці” та “народ-етнос у політиці” (або ж “політичне життя народу як етноісторичної спільності”).
 15. Політична об'єкт-суб'єктність народу-етносу.
 16. Основні об'єкти і суб'єкти етнополітичної історії взагалі та української зокрема.
 17. Політична етнологія як наука: її предмет та об'єкт у корелятивних зіставленнях дослідницьких об'єкт-предметних полів політології, етнології, етатології, правознавства, політичної соціології та інших соціогуманітарних наук.
 18. Концептуально-змістове поле основних понять і категорій, якими новаційно оперує політична етнологія: народ-етнос, етноплацента, етноойкумена, етнокультурний ареал, титульний народ-етнос, домінуючий народ-етнос, рецесивний народ-етнос, маргінальний народ-етнос, етнополітична нація, етнополітична партія, етносоціальна екстрема, геолокусне переміщення народів-етносів та ін.
 19. Концептуально-змістове поле понять і категорій, які політична етнологія запозичила у суміжних соціогуманітарних наук: народ-етнос, етноісторична сфера, етноменшина, валентний/авалентний народ, етнічний популізм, етноцентризм, етнометасистема та ін.
 20. Концептуальний аналіз ряду політолого-етнологічних понять і категорій,

- які зустрічаємо в політико-державних документах епохи суверенізації України, — в Декларації про державний суверенітет України, Акті проголошення державної незалежності України, Конституції України, проектах реформування політичної системи країни та ін.
21. Специфіка етнополітичної історії в контексті загальноісторичного процесу.
 22. Пояснити своє розуміння феноменів взаємодії у структурі кожної особи і цілих народів-етносів “людини етнічної” та “людини політичної”, етнізації сучасної політики, політизації етноісторичного життя народів планети.
 23. Основні сфери процесу політичної соціалізації меншинських народів-етносів багатонародної країни: автономна етнодержавотворчість, етноелітотворення, етнопартієтворення, етноідеєтворення.
 24. Дати корелятивну політолого-етнологічну характеристику понять “український народ” та “народ України”, “народи України” та “меншинські народи-етноси України”.
 25. Історіологізм як специфічний дослідницький метод політичної етнології.
 26. Дати короткий характеристику методологічного інструментарію політичної етнології (метод, принципи, способи пізнання етносоціополітичного життя).
 27. Основний сакои політичної етнології як науки: стисла концептуальна характеристика.
 28. Основні політолого-етнологічні закономірності розвитку етносоціоісторичного життя сучасності: стисла характеристика.
 29. Закон поступеневого етногенезу народів (рід, плем’я, народність, нація): спроба аплікації його детерміністських вимог до етносоціополітичних реалій сучасної України.
 30. Політико-етнічний зміст війн, революцій, етнічних і міждержавних конфліктів, міжнародного торговельно-культурного обміну, цивілізаційної глобалізації, міжнародного тероризму, нового політико-філософського мислення та інших соціально-політичних феноменів сучасності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. **Абашидзе А. Х.** Защита прав меньшинств по международному внутреннегосударственному праву. — М., 1996.
2. Абетка етнополітолога: У 2 т. / За ред. Ю. І. Римаренка. — К., 1996.
3. **Абдулатипов Р. Г.** Этнополитология: Учеб, пособие. — СПб., 2004.
4. **Андрущенко В. П.** Історія соціальної філософії: Західноєвропейський контекст: Підручник. — К., 2000.
5. **Антонюк О. В.** Формування етнополітики в Україні: історичні та теоретико-методологічні засади. — К., 1999.
6. **Антонюк О. В.** Основи етнополітики: Навч. посіб. — К., 2005.
7. **Бочковський О.** Вступ до націології. — К., 1998.
8. **Бромлей Ю. В.** Очерки теории этноса. — М., 1983.

9. **Бромлей Ю. В.** Этносоциальные процессы: теория, история, современность. — М., 1987.
10. **Варзар Є.** Етнополітична батьківщина // Етнонаціональний розвиток України. Терміни, визначення, персоналі': Енциклопед. довід. / За ред. Ю. І. Римаренка, І. Ф. Кураса. — К., 1993.
11. **Варзар Є. І.** Етнополітична аксіологія // Політологічний енциклопедичний словник / За ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. — К., 1997.
12. **Варзар Є. І.** Аксіологія етносоціополітичних процесів та явищ // Політологічний енциклопедичний словник. — 2-ге вид. / За ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. — К., 2004.
13. **Варзар Є. І.** Етнополітика як системний феномен // Політологічний енциклопедичний словник. — 2-ге вид. / За ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. — К., 2004.
14. **Варзар Є. І.** Аксіологія етнополітична: теоретико-методологічні виміри // Політологічний словник / За ред. М. Ф. Головатого і О. В. Антонюка. — К., 2005.
15. **Варзар Є. І.** Аксіологія етнополітичного ладу багатонародної країни як сегмента та зрізу політичної системи // Трансформація політичних систем на постсоціалістичному просторі / Гол. ред. В. П. Вех. - К., 2006.
16. **Варзар Р. І.** Політолого-етнологічна аксіологія історичного менталітету багатонародної країни // Політолого-етнологічні проблеми розвитку сучасної України / За наук. ред. І. М. Варзаря. — К., 2007.
17. **Варзар Р. І.** Теоретико-пізнавальні аспекти конституювання етнополітичного менталітету у багатонародній країні // Вісн. Львівськ. нац. ун-ту. — Сер. Соціально-гуманітарні науки. — Вип. 18 (62). — Л., 2009.
18. **Весь мир.** Расы. Народы. Нации и народности: Энциклопедический справочник. — Минск, 2000.
19. **Виступ Президента України Л. М. Кравчука** на засіданні кне- сету держави Ізраїль // Еврейские вести. — 1993. — № 2 (22). — Январь.
20. **Ворожейкин И. Е., Кибанов А. Я., Захаров Д. К.** Конфликтология: Учебник. — М., 2000.
21. **Гавриленко І. М., Мельник П. В., Недюха М. П.** Соціальний розвиток: Навч. посіб. — Ірпінь, 2001.
22. **Гетьманчук М. П., Турчин Я. Б.** Сергій Шелухін: суспільно-політичні погляди та державотворчі ідеали. — Львів, 2006.
23. **Головатий М. Ф.** Соціологія політики: Навч. посіб. — К., 2003.
24. **Головатий М. Ф.** Політична психологія: Підручник. — К., 2006.
25. **Горбатенко Володимир.** Політичне прогнозування: теорія, методологія, практика. — К., 2006.
26. **Градовский А.** Национальный вопрос в истории и литературе. - СПб.,

- 1901.
27. **Грицак Я.** Нарис історії України: Формування модерної української нації у ХІХ-ХХ ст. — К., 1997.
 28. **Гумилев Л. Н.** Этносфера. История людей и история природы. — М., 1993.
 29. **Давыдов В. В.** Теория развивающего обучения. — М., 1998.
 30. **Депортовані кримські татари, болгари, греки, німці: 36. док. (1941-1998 рр.).**-К., 1999.
 31. **Довгань Г. Д., Сиротинко А. И., Стадник О. Г.** Країнознавство: Довідник. — К., 2007.
 32. **Душков Б. А.** Психология типов личности, народов и эпох: Учеб. пособие. — Екатеринбург, 2001.
 33. **Жук П., Мазур Н., Соломонюк Р., Турчак Р.** Етнополітична карта світу ХХІ століття: Методичні і предметні коментарі. — Тернопіль, 2000.
 34. **Забужко О.** Філософія національної ідеї. Етнонаціональний розвиток України. — К., 1993.
 35. **Зиневич Г. П.** Человек изучает человека. — К., 1988.
 36. **Здравомыслов А. Г.** Межнациональные конфликты в постсоветском пространстве. — М., 1997.
 37. **Енциклопедія етнокультурознавства / За ред. О. В. Антонюка.** — К., 2001.
 38. **Етнічні меншини в Україні: Етнічний довідник: У 3 ч.** — К., 1996.
 39. **Етнічний довідник: У 3 ч.** — К., 1997.
 40. **Етнічні спільноти України: Довідник.** — К., 2001.
 41. **Етнонаціональна історія України в документах і матеріалах.** — К., 1997.
 42. **Етнонаціональні процеси в Україні: історія та сучасність.** — К., 2001.
 43. **Етнополітика в Україні: Документи та матеріали.** — К., 1998.
 44. **Етнонаціональний розвиток України. Терміни, визначення, персонали / Відп. ред. Ю. І. Римаренко, І. Ф. Курас.** — К., 1993.
 45. **Єврорегіони: потенціал міжетнічної гармонізації: Зб. наук, пр.** — Чернівці, 2004.
 46. **Євтух В. Б.** Державна етнополітика в Україні: правничий та культурологічний аспекти. — К., 1997.
 47. **Ідеологія державотворення в Україні: історія і сучасність.** — К., 1997.
 48. **Илларионова Т. С.** Этническая группа: генезис и проблемы самоидентификации (Теория диаспоры). — М., 1997.
 49. **Історія сучасного світу. Соціально-політична історія ХV- ХХ століть: Навч. посіб. / За ред. Ю. А. Горбаня.** - К., 2003.
 50. **Итс Р. Ф.** Введение в общую этнологию и этнографию. — Л., 1981.
 51. **Капоторти Ф.** Исследование о правах лиц, принадлежащих к

- етнічним, релігійним і мовним меншинами. — Нью-Йорк, 1979.
53. **Карась Анатолій**. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і некласичних інтерпретаціях. — К.; Л., 2003.
54. **Картунов О. В.** Вступ до етнополітології: Наук.-навч. посіб. — К., 1999.
55. **Касьянов Г.** Теорії нації та націоналізму. — К., 1999.
56. **Кафарський В.** Нація і держава: Культура, ідеологія, духовність. — Івано-Франківськ, 1999.
57. **Кафарський В. Л, Савчук Б. П.** Етнологія: Підручник. — К., 2006.
58. **Колодій Антоніна**. Національний вимір суспільного буття. — Львів: Астролябія, 2008. — 368 с.
59. **Конституційні акти України: 1917-1920.** Невідомі конституції України. — К., 1992.
60. **Концепции зарубежной этнологии.** — М., 1976.
61. **Котигоренко В. О.** Етнічні протиріччя і конфлікти в сучасній Україні: політологічний контекст. — К., 2004.
62. **Князев В. М.** Соціальна технологія та управління політичними процесами в Україні. — К., 1995.
63. **Крадин Н. Л.** Политическая антропология. — М., 2001.
64. **Краткий этнологический словарь.** — М., 1995.
65. **Кресіна І. О.** Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси: Етнополітологічний аналіз. — К., 1998.
66. **Куббель Л. Е.** Очерки потестарно-политической этнографии. — Л., 1988.
67. **Кульчицький С. В.** Курс політичної історії України ХХ століття. - К., 2000.
68. **Курас І. Ф.** Етнополітика. Історія і сучасність: статті, виступи, інтерв'ю 90-х років. — К., 1999.
69. **Курас І. Ф.** Етнополітологія. Перші кроки становлення. — К., 2004.
70. **Кухта Борис.** Політична влада та її рішення. — Львів, 2006.
71. **Кучма Леонід.** Вірю в український народ: Вибрані статті, виступи (1994-2000). - К., 2000.
72. **Левин З. И.** Менталитет диаспоры. — М., 2001.
73. **Леонова А. О.** Етнокультурна політика України. — К., 1998.
74. **Лозко Г.** Етнологія України. — К., 2001.
75. **Лукашевич М. П., Туленков М. В.** Спеціальні та галузеві соціологічні теорії: Навч. посіб. — К., 2004.
76. **Лурье С. В.** Историческая этнология: Учеб, пособие. — М., 2004.
77. **Майборода О.** Російський націоналізм в Україні (1991— 1998). - К., 1999.
78. **Макарчук С., Турій С.** Український етнос. — Львів, 1990.

79. **Максаковский А. Б.** Этнический состав населения мира. — Ярославль, 1996.
80. **Мала** енциклопедія етнодержавознавства / За ред. Ю. І. Римаренка. — К., 1997.
81. **Малиновська О.** Міграційна ситуація та міграційна політика в Україні. — К., 1997.
82. **Мартенс Ф. Ф.** Современное международное право цивилизованных народов: В 2 т. — СПб., 1882.
83. **Махмутов М. И.** Проблемное обучение. — М., 2005.
84. **Мельник І. А.** Міжнаціональні відносини: радянський експеримент та історичні реалії. — К., 2006.
85. **Міграційні** процеси у сучасному світі: світовий, регіональний та національний вимір. Понятійний апарат, концептуальні підходи, теорія та практика: Енциклопедія. — К., 1998.
86. **Мігул І.** Політичні ідеології: порівняльний аналіз. — К., 1997.
87. **Міжнаціональні** відносини та національні меншини України: стан, перспективи / Упоряд. Р. Ш. Чілачава. — К., 2004.
88. **Мнацаканян М. О.** Этносоциология: нации, национальная психология и межнациональные конфликты. — М., 1998.
89. **Надоліпний П. І.** Розбудова нової системи врядування в Україні: етнонаціональний аспект. Теоретико-методологічний аналіз. — Київ — Одеса, 1999.
90. **Налчаджян А. А.** Энопсихология. — СПб., 2004.
91. **Наулко Всеволод.** Хто і відколи живе в Україні. — К., 1998.
92. **Національні** відносини в Україні у ХХ ст.: Зб. док. і матеріалів. - К., 1994.
93. **Національний** склад населення України та його мовні ознаки: За даними Всеукраїнського перепису населення 2001 року. — К., 2003.
94. **Національно-державне** будівництво: Концептуальні підходи, сучасна наукова література / За ред. Ю. І. Римаренка. — К., 1999.
95. **Недюха М. П.** Системний аналіз історичних типів європейської ідеології. — Ірпінь, 2001.
96. **Незалежність** України і виклики сьогодення. Виступ Президента України Л. Д. Кучми на урочистому зібранні, присвяченому дванадцятій річниці Незалежності України, 23 серпня 2003 р. // Уряд, кур'єр. — 2003. — 27 серп.
97. **Нельга О. В.** Теорія етносу: Курс лекцій. — К., 1997.
98. **Нечуй-Левицький Іван.** Світогляд українського народу. Ескіз української міфології. — К., 1992.
99. **Новиков А. М.** Методология учебной деятельности. — М., 2005.
100. **Обушний М.** Етнос і нація: проблеми ідентичності. — К., 1998.

101. **Ольшанский Д. В., Пеньков В. Ф.** Политический консалтинг: Учеб, пособие. — СПб., 2005.
102. **Онушкин В. Г., Огарев Е. И.** Образование взрослых: Междисциплинарный словарь терминологии. — СПб.- Воронеж, 1995.
103. **Основи етнодержавознавства: Підручник / За ред. Ю. І. Римаренка.** — К., 1997.
104. **Панарин А. С.** Глобальное политическое прогнозирование: Учебник. — М., 2002.
105. **Пахарев А. Д.** Политическое лидерство и лидеры. — К., 2001.
106. **Педагогический поиск: Сб. / Сост. Г. Н. Баженова.** — 3-е изд. — М., 1985.
107. **Пірен М. І.** Основи політичної психології: Навч. посіб. — К., 2003.
108. **Подласный И. П.** Продуктивная педагогика. — М., 2003.
109. **Політична культура: теорія, проблеми, перспективи: Зб. / За ред. С. Рябова.** — К., 2004.
110. **Політологія. Етнологія. Соціологія: Матеріали III Міжнар. конгр. українців.** — Х., 1996.
111. **Політолого-етнологічні проблеми розвитку сучасної України / За наук. ред. І. М. Варзаря.** — К., 2007.
112. **Полоскова Т.** Диаспоры в системе международных связей. — М., 1998.
113. **Попеску И. В.** Историология обоснования и реализации государственной языковой политики: украинская лингвопраксеология в свете мирового политолого-этнологического опыта // **Політолого-етнологічні проблеми розвитку сучасної України / За наук. ред. І. М. Варзаря.** — К., 2007.
114. **Попович Мирослав.** Європа — Україна: праві і ліві. — К., 1997.
115. **Права людини в Україні: Інформаційно-аналітичний бюлетень.** — Вип. 21: Права меншин / За ред. М. О. Шульги. — К., 1998.
116. **Примут М. В.** Політичні партії: історія та теорія: Навч. посіб. — К., 2008.
117. **Проблеми міграції та повернення депортованих в Україну.** — К., 1997.
118. **Проблеми та перспективи української реформації / За заг. ред. М. Ф. Головатого.** — К., 2001.
119. **Римаренко Ю. І., Шкляр Л. Є., Римаренко С. Ю.** Основи етнодержавознавства. Теоретико-методологічний аналіз. — К., 2002.
120. **Розширення Європейського Союзу: вплив на відносини України з центральноевропейськими сусідами / Кер. проекту Ірина Солоненко.** — К., 2004.
121. **Россия в XX веке. Проблемы национальных отношений.** — М.,

122. 1999.
123. **Рубинштейн С. Л.** О мышлении и путях его исследования. — М., 1985.
124. **Рябов С. Г.** Політологічна теорія держави: Навч. посіб. — К., 1996.
125. **Рябошапко Л.** Правове становище національних меншин України (1917-2000). — Львів, 2001.
126. **Савчук Борис.** Українська етнологія: Навч. посіб. — Івано-Франківськ, 2004.
127. **Січинський Володимир.** Чужинці про Україну. Вибір з описів подорожей по Україні та інших писань чужинців про Україну за десять століть. — К., 1992.
128. **Сорокин П.** Человек. Цивилизация. Общество. — М., 1992.
129. **Сравнительно-историческое изучение** языков разных семей и групп. Современное состояние и проблемы: Справ.-учеб. пособие. — М., 1981.
130. **Старовойт І.** Західноєвропейська і українська ментальність (Компаративний аналіз). — Тернопіль, 1995.
131. **Степико Михайло.** Буття етносу: витоки, сучасність, перспективи (Філософсько-методологічний аналіз). — К., 1998.
132. **Тавадов Г. Т.** Этнология: Учебник. — М., 2002.
133. **Тавадов Г. Т.** Этнология: Современный словарь-справочник. — М., 2007.
134. **Тихонравов Ю. В.** Геополитика: Учеб, пособие. — М., 2000.
135. **Тишков В. А.** Этничность и власть в полиэтнических государствах. — М., 1994.
136. **Транскордонне співробітництво у поліетнічних регіонах Східної та Південно-Східної Європи.** — Чернівці, 1999.
137. **Тур М. Г.** Некласичні моделі легітимації соціальних інститутів. — К., 2006.
138. **Тюков А. А.** Рефлексия в науке и обучении. — Новосибирск, 1984.
139. **Удовик С. Л.** Глобализация. Семиотические подходы. — К.,
140. 2002.
141. **У истоков** формирования наций в Центральной и Юго-Восточной Европе. — М., 1984.
142. **Україна:** етнонаціональна палітра суспільного розвитку: Словник-довідник / Відп. ред. Ю. І. Римаренко. — К., 1997.
143. **Україна — США:** час реальних кроків назустріч. Виступ Президента України Віктора Ющенка на об'єднаному засіданні палат Конгресу США 6 квітня 2005 року // Уряд, кур'єр. — 2005. — 8 квіт.
144. **Україна** у пошуках себе. Національна ідея: проблеми розвитку. - К., 2007.

145. **Українська** діаспора. — К., 1992.
146. **Українська** політична нація: генеза, стан, перспективи / За ред. В. С. Крисаченка. — К., 2003.
147. **Український** соціум / За ред. В. С. Крисаченка. — К., 2005.
148. **Халипов В. Ф.** Кратология — наука о власти. Концепция. — М., 2002.
149. **Цуладзе Автандил.** Политическая мифология. — М., 2003.
150. **Чеснов Я. В.** Лекции по исторической этнологии. — М., 1998.
151. **Шевнюк О. Л.** Культурологія: Навч. посіб. — К., 2004.
152. **Шелухін С.** Французькі вчені про Україну і федерацію // Українська трибуна. — Прага, 1922. — 26 (13) січ.
153. **Шелухін С.** Звідкіля походить Русь? Теорія кельтського походження Київської Русі з Франції. — Прага, 1929.
154. **Шелухин С.** Хто й коли перейменував грецькі назви українських річок на латино-кельтські? Нові факти для устійнення походження Русі //Дзвони. — Львів, 1934. — Ч. 11.
155. **Шкляр Л. Е.** Этнос. Культура. Личность. Философско-методологические аспекты исследования. — К., 1992.
156. **Шуба О.** Релігія в етнонаціональному розвитку України. — К., 1999.
157. **Шульга Н. А.** Этническая самоидентификация личности.— К., 1996.
158. **Этнические** аспекты власти / Отв. ред. В. В. Бочаров. — СПб., 1995.
159. **Этнические** меньшинства в современной Европе. — М., 1997.
160. **Этнические** процессы в современном мире: Справочник. — М., 1987.
161. **Этнические** стереотипы поведения. — Л., 1985.
162. **Этнологическая** наука за рубежом: проблемы, поиски, решения. — М., 1991.
163. **Этнология:** Учебник. — М., 1994.
164. **Этнология.** — Вып. 1-2. — М., 1995.
165. **Этносы** и этнические процессы. — М., 1993.
166. **Юрій М. Ф.** Етногенез та менталітет українського народу. — К., 2005.
167. **Юрій М. Ф.** Етнологія: Навч. посіб. — К., 2006.
168. **Языки** и диалекты мира: Справочник. — М., 1982.